

SZEKSZÁRDI MISE

1896. augusztus 2-án Séner János nyugalmazott pénztárnok, a szekszárdi dalárda egykori karnagya a reggeli vonattal Budapestre utazott.

Erre a fiatalabb embernek különös fáradságot nem jelentő, de az ő korában már kimerítőnek ígérkező utazásra egy levél készítette, melyet két napja vett kézhez. A levélben foglaltak azzal a reménnyel kecsegtették, hogy annyi hiábavaló kutatás után végre megszerezheti – illetve visszaszerezheti – Liszt Ferenc *Szekszárdi mise*-jének partitúráját, s ezáltal kézzelfogható közelségbe kerül évek óta dédelgetett tervének megvalósításához: a mise 1870 őszére kitűzött, de akkor különböző okokból elmaradt bemutatójának megtartásához – méghozzá ott, ahová a nagy zeneköltő maga szánta: a szekszárdi újvárosi templomban. Ennek érdekében ugyan Sénernek vissza kell lépnie a dalárdába, mellyel mintegy húsz éve minden kapcsolatot megszakított, és rávennie az új tagokat (a régiek közül már egy sem él), akik sem őt, sem a dalárda alapításában és négy évtizedes vezetésében kifejtett érdemeit nem ismerik, hogy vállalják e korántsem könnyű mű betanulását, de Séner ezt tartotta a kisebb akadálynak. Hiszen ez az esztendő nemcsak Magyarország ezeréves fennállásának ünnepe, hanem egyszersmind Liszt Ferenc halálának tizedik évfordulója is – volna-e méltóbb tisztelgés a szekszárdi dalárda részéről a legnagyobb magyar zeneszerző emléke előtt, mint az ő Szekszárdnak szentelt, az újvárosi templom felavatására írott művének megszólaltatása? Annak idején ugyan ez a dalárda – Séner máig nem múló szégyenére – alkalmatlannak bizonyult ily magasrendű zenemű előadására, de ma már bizonyosan megbirkóznék vele. Schrőderné levele július 31-én érkezett – ezen a gyászos emlékezetű napon hunyt el Liszt Ferenc –, s a dátumok ily csodálatos egybeesésében Séner égi jelt látott: most sikerrel kell járnia, bár az asszony fogalmazásából nem derült ki egyértelműen, hogy valóban birtokában van-e a keresett partitúrának.

[illegible]

Tisztelt Uram!

Istenben megboldogult férjemnek címzett levelét bátorkodtam felbontani, miért is elnézését kérem, de talán megbocsátja nékem ezen indiscretiót, ha tudomására hozom, hogy drága halottam utolsó akaratát teljesítettem általa.

[illegible][illegible]

Alázatos szolgája

özvegy Schröder Gusztávné

Halvány reménysugár, de Séner János számára talán az utolsó, és ráadásul ama nevezetes napon csillant meg – így hát Séner elszánta magát, és bement a városba telegrafálni.

A sors játéka folytán az ő élete és a nagy Liszté egyébként is bámulatos egyezéseket mutatott. Mindketten 1811 októberében születtek, csak Séner két nappal később: 25-én – talán ez volna az oka, hogy az ő pályája annyira másként alakult? –, s mindkettejük apja gazdatiszt volt; igaz, Schéner Ferenc – Liszt Ádámmal ellentétben – sohasem ambicionálta fiának zenei kiképeztetését, holott a kis Hans is igen korán jelét adta e téren kiemelkedő képességeinek – nyolcéves korában napok alatt tanult meg hegedülni egy

kiöregedett és – kegyelemből befogadtatván – a pajtájukban haldokló cigányprímástól –, de neki végül is be kellett érnie a számára kiszabott sorssal: jegyzőséggel a Vármegyén s a műkedvelés akkortájt leginkább hazafiasnak számító formájával: a dalárdai tevékenységgel.

[illegible]

Liszt Ferenc először 1846 őszén látogatott Szekszárdra, Augusz Antal vendégeként. Séner ez alkalommal nem hallhatta a hírhedett zongoravirtuózt, mert édesanyja betegsége és halála elszólította a városból, s október 18-án – Liszt első szekszárdi hangversenyének napján – déli 12 órakor, talán ugyanabban a pillanatban koppant meg az első rög a tüdővészen elhunyt Petrits Mária koporsóján a tolnai sváb temetőben, amikor Liszt Ferenc csontos, vékony ujjai a billentyűkre csaptak. Séner János büntudattal elegy türelmetlenséggel gondolt arra, hogy ha most lóra szállhatna, még elérné a koncert második részét – ám a sírásók kínos lassúsággal dolgoztak, s amikor a borraival a zsebükben végre elindultak a kocsmába, Séner apja továbbra sem mozdult a sír mellől, és Séner Jánosnak ott kellett maradnia vele a szemerkélő esőben, miközben a vármegyeháza dísztermében a Puritánok-fantázia futamai viharzottak. Hosszú idő elteltével mozdult meg Schéner Ferenc, és fia támogató karját elhárítva, lehajolt a sírhoz, fölvelt egy apró rögöt, és mintha ostya volna, a nyelvére tette. A fiú megremegett és sírva fakadt, és zokogás közben egyre erősebben érezte, hogy könnyei – bármennyire szerette is édesanyját – nem a halottnak szólnak, hanem a véle együtt sírba szállt ambícióknak, mert a temetés és a Liszt-koncert egybeesése ezt példázta a számára.

1865-ben, Liszt második látogatásakor már Séner János vezényelte a dalárdát, midőn a mester köszöntésére az Augusz-kúria elé vonultak. A *Himnusz*-t, a *Húzd rá, cigány* és a *Szent érzet* című kórusműveket adták elő, utána az abbé az ablakhoz tolatta a zongorát, és Reményivel egyik rapszódiaját, vejével, Bülow-val a Rákóczi-induló négykezes változatát játszotta viszonzásul. Sénert, aki először hallotta Lisztet, lenyűgözte a nagy művész virtuozitása, ugyanakkor csalódást is érzett – ő valami mást, valami mélyebbet várt tőle ezen a fenséges estén, melyet a fáklyák hullámozása a mennyebe készült ragadni, nem ezt a felszínes csillogást –, ámbar, igaz, mi mást is nyújthatott volna

Liszt az ő műveletlen s csak a nevéért és magyar voltaért lelkesülő szekszárdi közönségének?

 Az ezen estét követő napok egyikén vitte el Sénerhez Lisztet Augusz báró, és ekkor nyílt alkalma arra, hogy Reményi, Plotényi és Kristofek társaságában Beethoven F-dúr vonósnégyesét játssza a nagy mester előtt. A gordonkára és a kották tömegére Reményi figyelt fel, s megállapítván, hogy éppen elegen vannak egy kvartett megszólaltatásához, ő javasolta a házimuzsikát, amire az abbé szórakozottan bólintott. Sénernek minden erejét össze kellett szednie, hogy a megtiszteltetés és a nagy lehetőség keltette szédülést legyőzze. De a rögtönzött hangversenyen végül is – ezt tudta, érezte! – sikerült méltó partnernek lennie a nagy Reményi, Plotényi s az akkor ígéretes tehetségként induló, de később a vidéki élet mocsarába süllyedt Kristofek mellett. Az abbé türelmesen végighallgatta a Beethoven-művet, aztán udvariasan megköszönte a kapott műélvezetet, Sénernek külön is a szíves vendéglátást, és már búcsúzott is, anélkül hogy beszélgetést kezdeményezett volna. Séner ott maradt kiégett és üres szívvel, felzaklatva és kielégítetlenül, s csalódásánál csak a szégyenérzete volt nagyobb – hiszen magában ő már készítgette a beszédfordulatot, amellyel majd rátér saját szerzeményeire, és haragudott Auguszra, mert nem segített ebben neki, és bizonyára a látogatás előtt sem hozta szóba hírneves vendége előtt a kis vidéki hivatalnok ambícióit – aztán meg már azért szégyellte magát, mert egyáltalán reménykedett a nagy Liszt figyelmének feléje fordulásában. Honnan is sejthette volna ő, milyen nagy dolog az itt, Szekszárdon, hogy valaki lapról játssza Beethovent – ő, aki a világ legnagyobb előadóművészeinek hallatán is csak udvariasságból mondhat dicséretet, lévén mindazok hozzá képest porszemek.

 Az 1870. évi templomszentelés előkészítésében Séner ismét teljes lelkesedéssel vett részt. De ezúttal még súlyosabb kudarc érte – a dalárda, melynek tagjai többsége kottát olvasni sem tudott, az ő minden kétségbeesett próbálkozása ellenére sem volt képes arra a szintre emelkedni, amely a Liszt-mise előadását – akármily közepszerű hangzásban – lehetővé tette volna. Sénertől visszavették a partitúrát, és a megbízást átadták a budaiaknak, s ha a francia és olasz események – III. Napóleon és a pápai állam bukása – miatt maga az avatás is el nem marad, Séner talán nem is élte volna túl a szégyent. Így sem mert sem Liszt, sem Augusz báró szeme elé kerülni, s a dalárdát is csak az abbé távozása után hívta össze újra. Ekkor tartott beszédében tanulásra szólította fel a tagokat, nem is annyira az őket ért megaláztatásra, mint inkább a haladásra, a körülmények megváltozására s az ebből eredő új követelményekre hivatkozva. A

kéri amúgy is esedékes nyugállományba helyezését, és szőlőjébe visszavonulva hátralévő éveit a zeneköltő-óriás Liszt Ferenc művészetének tanulmányozásával fogja eltölteni. Ez a gondolat csak csírájában volt penitenciafélenek tekinthető. Az önmagával és a világgal megbékélt Séner, hogy istenhitét el ne veszítse, kudarcos, de a fenséges Liszttel párhuzamos pályán induló életében inkább volt kész a Kiválasztott szolgálatára való elrendelést látni, mintsem hogy az Úr gúnykacaját kelljen kihallania belőle, ki őt – bár silány sorsra szánta – a nagyság benne is meglévő, de másban megvalósuló jeleivel kicsúfolta volna, alantas komédiát játszátván véle – mintegy kacagtató közjátékként egy hatalmas dráma szüneteiben.

Több mint húsz esztendeje élt már kis szőlőjének lakhatóvá alakított présházában, egyre magányosabban és egyre szegényebben, mert a csekély nyugdíj melletti egyetlen jövedelmi forrása, a szőlő nagy károkat szenvedett a kilencvenes évek elején Szekszárdot is elérő filoxerától, melynek munkáját az ugyanezen években pusztító jégverések már csak betetézni tudták. Utóbb már napszámosokat sem fogadhatott, élt hát, ahogy tudott, bezárkózva a kották, Liszt Ferencről szóló könyvek és megmaradt hangszerei közé, folyton készülve valamire – hogy mire, maga sem tudta; nagyralátó álmai kivitelezhető tervek híján egymásba torlódtak, színes kavargásuk alaktalan szürke masszává folyt össze – mindaddig, amíg a *Szekszárdi mise* bemutatásának gondolata fel nem bukkant és meg nem gyökeredzett benne.

A vonat a menetrend szerint 7 óra 49 perckor indult, de Séner hat óra után nem sokkal már kint volt az állomáson. A fülledt éjszaka elviselhetetlenül forró napot ígért, ezért, beülvén egy harmadosztályú vagonba, az ablak mellett foglalt helyet, és miután álmatlanul töltötte az éjszakát – legalább százszor újraolvasva Schröderné levelét –, nyomban elszenderedett. Azt sem vette észre, hogy a vonat lassan megtelik, csak a mozdony erős rándításától riadt fel, amikor a horvát ágyúk eldördültek, és belőle önkéntelenül felszakadt a kiáltás: „Testvérek, ne lőjetek! Nekem is horvát volt az anyám...” Zavartan pislogott, míg az ellenséges szuronyok csillogása megállapodott a vasutas indítótárcsáján – onnan tűzött szemébe a nap –, és elővette a zsebkendőjét, hogy megtörölje veritékes arcát.

figyelt az özvegy társalgást kezdeményező erőlködésére.

[illegible]

Schrőderné közben az utolsó morzsaig elpusztította a süteményt, és feleszmélvén éppen ki akarta vinni az üres tálcát, amikor Séner berontott hozzá. Schrőderné, látogatója rákvörösre gyulladt arcát meglátva, riadtan emelkedett fel a székéről.

– Nos, megtalálta? – tette fel ijedt s ezúttal egészen halk hangon a számára is nyilvánvalóan felesleges kérdést, miközben lába megbicsaklott, és az asztal szélébe kellett kapaszkodnia, hogy el ne essen.

Séner ránézett, és hirtelen olyan kimerültség

A vihar délután öt órakor kezdődött, és Séner Jánost a Millenniumi Kiállítás közelében érte, alig néhány lépésre a Godard-féle ballon captif gépházától.

kultúrnemzetek körében betölteni. Ennek megfelelően oszlik a kiállítás két fő csoportra: a történeti és jelenkori kiállításra.

A fajtogató hőségétől terhes délutáni órában a kiállítás meggyérült számú látogatói a felüdülést ígérő vendéglátó helyekre húzódtak, s így az egyébként 12-14 személy befogadására képes ballon captifnak rajtuk kívül nem volt utasa, holott kicsit följebb érve enyhült a forróság, és a szabadabb légmozgás kellemes hűvösséggel lengte körül a két vállalkozó szellemű férfiút.

 Palóczy kihajolt a kosárból, és széles mozdulattal körbemutatott.

 - Nos hát, Séner úr, fönt vagyunk a levegőben. Nagyszerű látvány tárul a szemünk elé. Előttünk a csodaszép világvárossá fejlődő Budapest. Éppen alattunk egy sereg gyönyörű villa, a pompás, sugáregyenes Andrássy út szép palotáival. Jól látható innen az ezredévi kiállítás impozáns főbejárata s előtte egyik oldalról a nagyszerű, új Múcsarnok, másik oldalról a Feszty-körkép épülete. Jeles festőművészünknek a magyarok bejövetelét és a szláv hadakon aratott diadalát bemutató, lenyűgöző hatású alkotására külön is felhívom a figyelmét, s ha marad a kiállítás megtekintése után egy csekély időnk, azt mindenképpen érdemes lesz e művészileg tán fogyatékos, de a magyar faj magasrendűségét mégis meggyszó erővel hirdető látványosságra áldoznunk.

Nemde, ön sem tud betelni a bűvös látvánnyal, amely most még szélesebbre tágul, ahogyan emelkedünk fölfelé. Budapest most már olyannak tűnik föl, mint egy pompás vízfestmény. Gyönyörűen emelkedik ki

belőle a budai Vár a királyi palotával; az új Országház és a bazilika³ - e két nagy épület, a budai hegyek és a Duna remek panorámává csoportosulnak alattunk.

[illegible]

dadogta Séner, és be kellett csuknia a szemét, annyira felzaklatta az asszony ingének a szoba sötétjéből elősütő fehérsége. „Pedig két dunyhát tettem magára... – suttogta Teréz. – Szegénykém, milyen nehezen gyógyul a sebe...” Hátrébb lépett az ágytól, talán hogy takaróért menjen, de Séner még hangosabban kezdett nyögdécselni, hogy maradásra bírja. Az asszony tétovázott egy keveset, aztán váratlan elhatározással bebújt melléje az ágyba, hogy a testével melengesse meg. Séner szíve majdnem szétvetette a mellkasát, de nem merte viszonzni az ölelést, nehogy gyanút keltsen az asszonyban, bár érezte, hogy nem sokáig tudja a magatehetetlen sebesült szerepét játszani, s az egyre elviselhetetlenebb feszültségtől most már valóban kirázta a hideg, és fogai olyan szaporán és erősen verődtek össze, hogy az állkapcsa belesajdult. És a túl sokáig visszafojtott vágyakozás okozhatta, hogy közeledése a szándékoltnál sokkal durvábbra sikerült, s ahogy Teréz – talán csak a meglepetés önkéntelen mozdulatával – el akarta rántani magát, ő még kíméletlenebbül kezdte szorítani az asszony puha derekát, és máris a combjait próbálta szétfeszíteni, hogy közékük hatolva visszavonhatatlanná tegye az együttlétet. „Ne, kérem, ne... – nyögte Teréz sírós hangon. – Fél éve temettem az uramat...” A mag az asszony ágyékszőrzetére fröccsent, és Séner sírva fakadt a kudarc miatt. „Nem baj, János, nem baj... – vigasztalta Teréz. – Majd máskor... nincs semmi baj...”

– Rosszul van, Séner úr? – kérdezte Palóczy.

Séner fölkapta a fejét, és megpillantotta a zszurnaliszta részvétteljes, ám ugyanakkor gyanakvó és enyhén sértődött ábrázatát.

– Bocsásson meg, kérem! Elbóbiskoltam...

– Mire mondta, hogy nem baj?

– Semmire. Folytassa, kérem! Nagyon érdekes, amit a kiállításról mesél.

– Kérem! – biccentett Palóczy. – A vajdahunyadi palota részletezésénél tartottunk. Most menjünk tovább! Innen keletre, azaz, ahogy mutatom, arra van a történeti kiállítás legterjedelmesebb és legpompásabb része, a reneszánsz épületcsoport. Ez az épületcsoport a Fischer von Erlach híres német építész stíljében épült, melynek Mária Terézia korabeli maradványai nálunk is előfordulnak. A tervező műépítész azonban ezt a stílt is szabadon dolgozta át, és gazdag díszítményekkel ruházta föl. Ez az épület főlépcsőzete arányaiban és kiképzésében impozáns, és Alpár Ignácnak, hazai építőművészeink ezen egyik legjelesebb és legzseniálisabb erejének, ki Berlinben nyerte kiképeztetését, határozottan dicsőségére válik.

A történelmi főcsoporthoz tartozik még a történelmi főcsoport udvarán, a reneszánsz épülettel szemben létesített vadászkastély, mely a vadászat történelmét tárja elénk érdekes gyűjteményekben. Ugyanez épületben a régi pásztorélet kezdetét s maradványait csoportosítja egy ügyes kéz, a tóban pedig kunyhószerű, csinos, kerek, ósdi épületkében a halászat történetére vonatkozó relikviáinkat láthatjuk együtt. Nem fáradt még, Séner úr?

– Ó, nem, nem – mondta kedvetlen sietséggel Séner, és elfordulván becsukta a szemét: Teréz rántotta föl az ajtót másnap reggel, épp abban a pillanatban, amikor ő félálmában utánanyúlt, és felijedt, mert nem találta maga mellett. „János! – sikoltotta az asszony. – Az utcán azt beszélik, hogy holnap bevonulnak az osztrákok... Mi lesz magával, ha itt találják?” – Folytassa csak, hallgatom.

– Mindezen monumentális épületek berendezése és belső díszítése történeti és művészeti tekintetben egyaránt becses. Nem kevesebb, mint harminckilenc helyiség van az épületekben, s mindenik gyönyörűen van dekorálva történelmünk kiváló alakjaival, címerekkel, allegorikus képekkel s a magyar dekoratív festészet történeti nevezetességű mintáival. A reneszánsz épület földszintjén, hol a hadtörténelmi kiállítást látni, három óriási terem van. A középső a török hódoltság s a másik kettő a XVI. és XVII. századból való képekkel. A mellékhelyiségek közt, ahová az egyházi tárgyak jöttek, meglepő a Bakács-kápolna vörös márványfalaival, mely hű utánzata az esztergomi bazilika hasonnevű híres kápolnájának.

Az emeleten, hová monumentális hatású, impozáns lépcső vezet, melynek csak egy hiánya van: az, hogy csupasz, semmi falfestmény által nem élénkített oldalfalaival, melyeken csak egyes történetileg fontos zászlók láthatók, kissé rideg, az egyik terem a pozsonyi városháza dísztermét tünteti fel, egy másik a budapesti egyetemi templom s a harmadik a pozsonyi Lamberg-palota művészi motívumai felhasználásával készült. A termek mennyezetét freskók díszítik.

Ami végre a hídtól balra levő román csoportot illeti, mely bár a legkisebb a három közül, de becsesség tekintetében vetélkedik a többivel, itt főleg a világhírű jáki templom remekül sikerült utánzata, továbbá a vele kapcsolatos ízlésű kolostorfolyosó ragadtatja el a nézőket. A templomban értékes üvegfestésű ablakok. Az egyház homlokzata mellől – mint azt majd ön is tapasztalni fogja, Séner úr – esik a legigézőbb kilátás az átellenes reneszánsz palota fölöttébb sikerült, páros oszlopokkal, számtalan barokk stílus szobrászati művel ékesített homlokzatára, mely – nem habozom kimondani – az egész ezredévi

kiállítás legremekebb építészeti alkotása, amelynél sikerültebbet semmiféle eddigi kiállítás nem mutathatott föl eddigelé.

Mily sajnálatos, hogy mindez a szépség – ideértve a kiállítás többi részét is – pusztulásra van ítélve, mert nem időálló anyagból készült, s így bár édes hazánknak az ezredéves határokon belüli fennmaradásában a következő századokra bizakodással lehetünk, az első ezredév történetét reprezentáló épületcsoport még legföljebb húsz-huszonöt esztendeig szolgálhat tanulságul Budapest látogatóinak...

Séner elnézte a marcipántornyocskákat, melyek a fölfelé áramló meleg levegőtől remegni látszottak, akárcsak tükörképük a csónakok fodrozta tavon, s e bizonytalan vibrálásban látszat és valóság egybeforrt, s egyként fenyegette a megcsalt tekintetet azzal, hogy délibábként foszlik szét tüstént előtte. „Apám, vissza kell fordulnunk!” – könyökölt fel a vastag takarók alól, az átvérzett pólyákba bugyolált alkonyati ég alatt. „Nem lehet, fiam, most már nem lehet.” „Soha többé?” „Azt én nem tudhatom.” Becsukta a szemét, de a szerezsán rögtön Teréz fölött kezdett lihegni, s jobb kezével már emelte a tórt, amit a kielégülés pillanatában az asszony szívébe fog döfni. Ujjaival támasztotta fel a szemhéját, és úgy érezte, szemén át agyába árad a leereszkedő éjszaka fagyos sötétje. „Ő persze most is hangversenyezik valahol.” – E gondolat váratlansága annyira megdöbbentette, hogy rémképei szétfoszlottak tőle, és nyomban mélységesen mély álomba zuhant, melyből csak akkor ébredt fel ismét, amikor apja hátrafordult, és akaratlan harsánysággal felkiáltott: „Nézd, azok már a szekszárdi dombok!”

– És most térjünk át a jelenkori főcsoportra, melynek legfontosabb kiállítása – a közös hadsereg csarnoka – éppen a legközelebb esik hozzánk. Külön osztály van ebben a pavilonban a gyalogság, a lovasság, a tüzérség, utászcsapatok, szekereszek, tábori vasút, posta, távíró, az élelmezés, az egészségügyi szolgálat s a többi számára. Mindegyik osztály bemutatja a katonáit teljes felszerelésben, nehéz szolgálatokban, pihenőkor, feltünteteti gyakorlatait és mindennemű harci képességét. Láthatjuk a katonákat tűzvonalban, kémiszolgálaton, táborban; ütközetet vívni, a sebesülteket ápolják, elszállítják, a lovasság rohamra készül, a tüzérség bombákat vet s a többi. Igaz, hogy csak papírmásé katonák szerepelnek, de teljes katonai felszerelésben, a használatos eszközökkel és fegyverzettel. A szabadban is van a közös hadseregnek kiállítása. Egy kis sátoztábor, pihenő, mulató, táncoló katonákkal; a tábori vasutat, amely jól látszik innen, és a telegráfot is a szabadban állították fel...

Séner ismét Budát nézte, de sem az utcát, sem a

A léghajó nagyot rázkódva földet ért. Izmos matrózkezek ragadták meg Sénert, s kiemelvén a kosárból, rögtön ki is tuszkolták a ballon captif bódéjából. Palóczy eltűnését senki sem vette észre. Courty és Taupin kapitány – a távollevő Godard társai – matrózaikkal tüstént nekiláttak a vihartól veszélyeztetett ballon rögzítésének – erős kötelekkel a bódé tartóoszlopaihoz kötözték, és kosarát súlyos homokzsákokkal terhelték meg.

Séner egy közeli kapualjba akart menekülni az orkán dühe elől, de célja előtt néhány lépéssel egy lezuhant tetőcserép találta el a homlokát, és az ütéstől eszméletét veszítve végigzuhant a kövezeten. Elméje utolsó villanásaként még eszébe jutott, hogy a Schrödernétől elhozott kották a léggömb kosarában maradtak, aztán elfeketedett előtte a világ.

Az augusztus 2-i szélviharról a következő napokban különféle szóbeszédok terjedtek el országszerte, melyeket a hivatalos közlemények szorgosan igyekeztek cáfolni, különösen ami a millenniumi kiállítás⁶ területén végbement károkat illeti, de maga az a tény, hogy a kiállítást a vihart követően azonnal lezárták, és onnan egész éjszaka kopácsolás és egyéb munkazajok hallatszottak, bizonyítja, hogy a szóbeszédok nem voltak teljesen alaptalanok, ámbár el kell ismerni, hogy a hétfői nyitáskor már minden az előző szépségében pompázott.

Egyéb hitelt érdemlő – tehát nem túlzó és nem kisebbitő – beszámolók híján mi csupán egyetlen szemtanú benyomásai alapján rekonstruálhatjuk a történeteket, s ez a szemtanú Séner János maga volt, akinek szellemi lénye, míg teste ájultan hevert az utca kövén, a forgószéllel együtt száguldotta be a kiállítást és a várost, oly dolgokat látva és tapasztalva útján, melyek élő embernek nem adattak meg kívülről. De vajon nem az ájulásában lejátszódott lázas látomások voltak-e az ő tapasztalatai? Határozottan állíthatjuk, hogy nem, mert olyan valóban létező városrészekre, kiállítási épületekre és ezek legapróbb részleteire is emlékezett utóbb, melyeket sem maga nem ismert

azelőtt, sem Palóczy Lipóttól nem hallhatott felőlük.

A szélvész első rohama, amely Séner János eszméletvesztését is előidézte, végigsöpört a fővároson, becsapta a nagy hőségben mindenütt nyitva hagyott ablakokat, s néhány perc múlva már el is távozott, és hatalmas csend keletkezett, melyben csak a szertefröccsent és a levegőben egymásnak ütköző üvegszilánkok kísérteties csengését lehetett hallani, ahogy lefékeződve lassan lehullanak, és csillogó szőnyeggel borítják be a kövezetet.

A járókelők, kalapjukat veszni hagyván, véres arccal futottak be a kapualjakba, és megnyugodva már épp folytatták volna útjukat, amikor a fergeteg második rohama bekövetkezett. Ez a támadás sötétséget hozott magával és förtelmes sivítást, mintha a pokol valamennyi ördöge benne kavargott volna. Most már tetőket szaggatott, cégtáblákat tépett le a vihar, s az előbbi csilingelést baljós kondulások váltották fel, ahogy a nehéz fémtárgyak egymásba verődtek, és a Gizella téren fájdalmasan nyerített egy konflisló, akinek éles borbélytányér vágta fel az ütőeret a nyakán. A sebesült gebe utolsó rúgásaival véres üvegekását kavart a köréje záporozott szilánkokból, és kinyúlva ezen a kásán kezdett el csúszni a földalatti-állomás lejárata felé, végigszánkázott a lépcsőn, és az alatt várakozók közé robbant, hatalmas pánikot keltve.

A kiállítás területét – s ezt Séner János szellemi lénye meglepetéssel tapasztalta – az első két roham alig érte el, s ami el is jutott odáig, mintha megtorpant volna az ünnepi csarnokok fensége előtt, csak a fák terebélyét zilálta szét, és a Városligeti-tó tükörsima felszínét kavarta fel.

Am az ezután következő, még erősebb harmadik szélroham már nem volt tekintettel a nemzet haladásának megszentelt oltáira sem. Nekitámadt a tavon hanykódó vitorlás hadigályáknak, és kettőt elsüllyesztvén, a harmadikat kidobta a partra, éppen a közös hadsereg táborozó papírmásé katonáira. Villám ütött a lövedékek gúláiba, robbanások reszkettették meg a levegőt, a rohamozók hadrendje megtizedelődve felbomlott, izzó fémdarabok kaszálták le a gyalogságot, lángoló tűzerek döntötték le paripáikról a nyalka huszárokat, és a tábori vasút mozdonya begyújtott kazánnal belerohant a tóba, és sisteregve-bugyborékolva merült el a felforrt vízben.

Majd továbbszáguldott az orkán, és fölkapta a kiállítási falu házainak nád-, cserép-, szalma- és zsindelefedeleit, megingatta falaikat, és szétszórta berendezésüket, és az iszonyú kavargásban csakhamar együtt forogtak a levegőben a magyar, székely, csángó, oláh, szász, sváb, tót, vend, szerb és rutén házak tetődarabjai, gerendái, ablakkeretei, kerítéslecei;

egymásnak kocódtak és szétestek a festett bútorok; cseréptálak, mázas köcsögök szilánkjai záporoztak; felhasadtak és szertehavazódtak a dunyhák, és az eszeveszett pörgésben egymásba gabalyodtak, egymás arcát karmolászták, egymás ruháját hasogatták a papírmasé parasztok, hogy aztán tört tagokkal zuhanjanak tönkrement otthonaik romjai közé.

A történelmi főcsoport épületei valamivel tovább álltak a vihar dühét, de lassacskán a különböző helyekről vett építészeti elemek között repedések keletkeztek, s hasadékok nyíltak magának a Széchenyi-szigetnek talajában is, s az egyes építmények az őket hordozó földdarabbal együtt rövidesen kiúsztak a tóra, és a szélvész korbácsolta hullámokon messze elsodródtak egymástól.

A hurrikán tombolása tetőfokra hágott. Az Iparcsarnok erős épületét ugyan nem tudta lerombolni, csak a bádogfedelet ingatta meg a déli kapuján, ám a kisebb pavilonok egymás után dőltek össze, s jó néhány közülük a villámcsapásoktól ki is gyulladt, és a felhőszakadás ellenére porig égett. Ez a sors érte a Fiumei Kőolajfinomító Rt. pavilonját, a Vegyészeti Csarnokot, a Bihar megyei Kőolajfinomító Rt. és az Urikány-Zsilvölgyi Kőszénbánya pavilonját, valamint a Rimamurányi Bánya Rt. és Nedelkó Ede faárugyáros utódjai kiállítását, s ugyancsak a lángok martaléka lett a Sonnecker-féle buffet és Redlich, Spitzer, Ohrenstein és Walla pavilonja. Megmenekült a tűztől, de izzé-porrá zúzódott Berger Antal vasbútorgyáros, József főherceg, Coburg királyi herceg, az Angol Biblia-társulat és Krámer Miksa cementgyáros pavilonja; részlegesen romba dőlt a Singhoffer halászcsárda, Mátrai és Gferer Vasbeton Építkezési Vállalatának pavilonja, a Királyi Serfőzde és az Edison-féle kineteskop fotograf pavilon. Az Igazságügyi Csarnok szilárdan szembeszállt a pusztító fergeteggel, de oromzatának gipszfigurái lezuhantak, és betörték a felülvilágító ablakokat. Végül a Sajtópavilonnak rontott a vihar, ajtait felszaggatta, és a hírlapírók számára berendezett társalgószobában betörte Kratzmannak a királyt ábrázoló életnagyságú képét.

 Séner szellemi lénye ezek után saját elhagyott teste és a ballon captif fölött kezdett körözni a forgószéllel, amely most Godard mérnök alkotására zúdította minden erejét. A szélvész, sivítását az elviselhetetlenségig fokozva, nekiment a ballonnak, amely a támadástól földre lapult, úgyhogy alig látszott egy méternél magasabbnak. Ezt a rohamot még kibírta, hála a homokzsákoknak és az erős köteleknek, de a következőnél már köteli többsége elszakadt, s a harmadik roham, amely villámok cikázása közepette és iszonytató bőgéstől kísérve ment végbe, végzetesnek bizonyult a

ballon számára. Selyemburka fölhasadt, a hidrogén kiömlött belőle, és a léghajó, darabokra törve, a szelek martalékaként vonszolódott végig a környező utcákon, átható, kellemetlen gázzzagot árasztva maga körül...

Séner János erre a gázzagra eszmélt fel, amely facsarta az orrát, és tüsszentésre ingerelte. Kinyitotta a szemét, de csak homályos szürkéséget látott – hűvös, puha tenyér takarta el előle a napvilágot. „Milyen sápadt szegénykém! Nagyon sok vért veszthetett! – suttogta fölötte egy szánakozó asszonyi hang. – Vigyék be hozzám! Majd én gondját viselem.” Séner megmozdult, a női kéz lecsúszott az arcáról, és átázott, vastag papírlapként esett a kövezetre. Séner oldalt fordította a fejét, és megpillantotta a papírlap cirkalmas felírását: MESSE SZEXARDIQUE... lejjebb vastag, dőlt betűkkel: FRANCISCUS LISZT.

Séner izgatottan ugrott fel – körülötte mindenütt kottalapok heverték, némelyik pedig éppen akkor szállingózott le a vihar elvonultán elcsöndesedett levegőégből. Séner egymás után kapkodta fel a kottalapokat, s lázas sietséggel kezdte sorrendbe rakni őket...Végül megkönnyebbülten sóhajtott: megvolt valamennyi, hiánytalanul.

A *Szekszárdi mise* partitúráját tartotta a kezében.

Séner Jánosnak nem maradt pénze bérkocsira, gyalog indult el a hajóállomásra. Útközben többször is meg kellett állnia, hogy összeszedje magát – az ütés helyén megduzzadt és elviselhetetlenül sajgott a homloka, időnként szédülés és hányinger fogta el, s a viharban átázott testét is mindjobban hatalmába kerítette a vacogás – , így alig néhány perccel tíz óra előtt, utolsóként lépett a már indulásra készülő Deák Ferenc fedélzetére.

Séner a hajókorlátnak támaszkodva, tanácstalanul álldogált, és nézte a főváros távolodván megritkuló fényeit, s görcsösen szorongatta a csodálatos módon birtokába került partitúráját. Lassacskán fénylő boldogságérzés töltötte el, amit a testében alattomosan terjeszkedő láz sem tudott megzavarni. Az éjszaka simogatóan enyhe volt, vakító

fényű csillagok úsztak el Séner János feje fölött az égen, s arcán hol a parti erdők jó szagú, forró leheletét érezte, hol a vízközelben csapongó szellő kellemes hűvösségét. A világ megtelt békességgel és jóindulattal, a lapátkerekék jámbor kelepelését a kutyák jó ismerőst köszöntő, örömteli csaholása kísérte mindkét partról, falutól faluig. A levegő kezdett lehűlni, Séner megborzongott, és boldogságába futó aggodalom vegyült. „Csak hazáig kibírjam! – mondta magában. – Otthon néhány nap alatt kikúrálom magamat, és akkor...” A hajó első tisztje lépett hozzá, és megérintette a vállát:

 - Séner úr? Egy külföldi papi személy óhajtat beszélni önnel.

[illegible]

 - Ne féljen, Sényer úr! - szólalt meg németül egy ismerős hang. – Én rendelkeztem így, hogy ne zavarjanak.

A kabinban, melynek berendezése egy egyszerű vaságy volt, fölötte feszület, középen horgolt terítővel leborított asztalka két rozoga székkal és egy ütött-kopott pianínó a sarokban, az egyik székről öreg abbé emelkedett fel Séner János fogadására. Az abbé Séner beléptéig mécsese fényében olvasgatott, de most becsukta könyvét, melynek fedeléről Sénernek sikerült leolvasnia a címet: *LA DIVINA COMMEDIA*, és kézcsókra nyújtotta a kezét.

 - Bocsásson meg - válaszolt Séner szintén németül -, de bizonyára megérti meglepetésemet, hogy így teljesen ismeretlenül...

 - Ismeretlenül? - kérdezte az abbé mosolyogva. –
Hát valóban nem ismert fel, Séner úr?

 Séner, zavarát és félelmét leküzdve, szemügyre vette az abbét. Az öreg pap pergamenbőrű arcát, melyet hatalmas bibircsók csúfítottak el, hosszú, fehér haj keretezte, feltűnő sásra és kemény vonalú álla határozott és aszketikus jellemre vallott, ám ennek némileg ellentmondani látszott a vértelen, keskeny ajkain játszó szelíd mosoly és a bozontos, mefisztói szemöldökök alatt megbúvó szeleinek meleg csillogása. Séner megijedt.

- Az lehetetlen - dadogta. - Ön bizonyára...
Valóban emlékeztet a nagy zeneköltőre, Liszt Ferencire... ugye nem sértem meg,
ha őhozza hasonlítom... de ő már tíz esztendeje halott.

[illegible]

– Igen – mondta Séner, és önkéntelenül keresztet vetett, ám az ördögi látomás (mi másnak vélhette volna?) nem tűnt el a szeme elől. – Hívó katolikus.

 - S lám, mégis milyen kishitű - csóválta a fejét elnéző jóindulattal az abbé -, holott nem is egyszer találkoztunk annak idején. Vagy ön már elfelejtette volna azt a nagyszerű estét, amikor a szekszárdi dalárdát vezényelte az ablakom alatt? Mit is énekeltek akkor? Ha jól emlékszem, a *Himnusz*-t, a *Húzd rá, cigány*-t és...

 - A Szent érzet-et - vágta rá Séner, és az abbé bólintott.

 - Igen, az ön figyelemreméltó alkotását, melynek néhány motívumát később beszőttem a rekviemembe is, bár akkor még nem tudhattam, hogy öntől származnak. Engedje meg, hogy legalább utólag kifejezzem elismerésemet, és köszönetet mondjak...

 - Bocsásson meg - hebegte Séner -, hát mégsem halt meg? Becsapta a világot - de hát miért?

 - Séner úr, Séner úr - ingatta ismét a fejét az
abbé. – Hát semmiképp sem tudom meggyőzni? És a mise, melynek partitúrájához
oly különös módon jutott hozzá ma délután?

Séner megdermedt egy pillanatra, most döbönt rá, hogy eddig egyáltalán nem töprengett a Schrödernétől elhozott kották átváltozásának rejtélyén.

 - Tehát az ön műve volt? Most már mindent értek. Ó, milyen ostoba voltam! De hát miért tette ezt, mivel szolgáltam rá erre a rendkívüli kitüntetésre? - Áhítatos csodálkozással nézett az abbéra, akinek arca most a mécses alulról világító fényében áttetszeni látszott, s a bőréen kísértetiesen rajzolódtak ki a koponyacsontok kontúrjai. Liszt Ferenc jóságos mosollyal

viszonozta Séner János rajongó elragadtatását.

 - Azért kérettem önt, hogy ezt megmagyarázzam,
és beavassam a tervembe. Nos, az anyaszentegyháznak és az egyetemes hitnek
tett szolgálataim jutalmául engedélyt kaptam rá odafönt - mutatott az abbé a
kabin mennyezete felé -, hogy a halálomtól eltelt minden tízedik esztendőben
néhány napra visszatérhessek a földre, és helyrehozhassem valamely régi
mulasztásomat. Ez az első ilyen alkalom, s én úgy döntöttem, hogy August Antal,
Mosonyi és más elhunyt magyar barátaim jelenlétében megtartatom a *Szekszárdi*
mise 1870-ben elmaradt bemutatóját a szekszárdi újvárosi templomban.

 - Hát ezt is el akarja venni tőlem? - jajdult fel Séner, megfélekezve önmagáról és a nagy mesternek kijáró tiszteletről. Ám tüstént el is szégyellte magát, és csüggedten horgasztotta le a fejét.

Az abbé megbocsátóan mosolygott.

– Ezt is?... Hát még mit? – kérdezte.

– Bocsásson meg! – mondta Séner. – Elragadtattam magam. De a mise bemutatását magam is tervbe vettem, s ezért most teljesen váratlanul ért, hogy...

– Téved, Séner úr, én nem azért jöttem, hogy megfosszam önt élete egyetlen nagy lehetőségétől. Épp ellenkezőleg. A kórust ön fogja vezényelni, én megelégszem az orgonaszólam eljátszásával.

Sénernek szaporábban kezdett verni a szíve.

 - Hogy én... önnel együtt... de hát hogyan? Hiszen még nem is léptem kapcsolatba a dalárdával. Nem is tudják már, ki vagyok. Nekem erre hónapok kellenek...

 - Többek között azért kezdtem a mulasztásaim pótlását önnel, hogy megkíméljem egy újabb csalódástól, melyet már aligha lenne módja kiheverni - mondta Liszt Ferenc, miközben felállt, és a pianínóhoz lépett. Felnyitotta a fedelét, végigfuttatta ujjait a billentyűkön - és Séner már meg sem lepődött, hogy a pianínó mélyen zengő orgonahangon szólalt meg -, majd eljátszott néhány ütemet a *Szekszárdi mise* Credójából. Séner feszülten figyelt, várta a folytatást. Ám Liszt visszacsukta a fedelet, megfordult, és az izgatott és ámuldozó Sénerre vetette barátságos, komoly tekintetét. - Sajnos, meg kell önnek mondanom, Séner úr, hogy hiába próbálkozott volna. Ez a mai dalárda éppúgy alkalmatlan a művem megszólaltatására, mint az a hajdani volt. De ne féljen, a legkiválóbb szólistákról gondoskodtam az Ön számára. És a kórus is bizonyított már egyszer - a jénai ősbemutatón, 1872-ben. Igaz, hogy valamennyi énekes már évek óta halott, de ez a mi esetünkben nem jelenthet akadályt. Nos, elhiszi már,

kétségbeesetten.

Liszt Ferenc nem felelt azonnal, mással volt elfoglalva. Mindkét kezét a mécse fölé emelte, és hosszan, ámulattal nézte áttetsző, vékony ujjait, melyek a verdeső mécszlángban hol megpirosodtak, hol elhalványodtak ismét, mintha az eleven vér próbálgatta volna megtölteni bennük a zsibbadt szöveteket. Nagy sokára ejtette le kezeit az asztal lapjára, és halkán válaszolt:

– Nem, hogyan is tudhattam volna? Minderről csak az ideutazásom előtt szereztem tudomást az ön aktáiból, melyeket odafönt ez alkalomból a rendelkezésemre bocsátottak. De nem kell attól tartania, hogy akár a legparányibb haragot is érzem ön iránt. Épp ellenkezőleg! Kész vagyok megkövetni önt, amiért akkor, rögtön a Beethoven-kvartett meghallgatása után elmentem, nem dicsértem meg érdeme szerint az ön igazán kitűnő játékát, és nem érdeklődtem egyéb ambíciói iránt.

– De hát miért nem? – kérdezte felbátorodva Séner. – Ha most ilyen kitüntető figyelemben részesít, akkor miért nem volt kíváncsi rám?

– Mindenekelőtt azért, mert – mint ön is sejtette – számomra egyáltalán nem volt kivételes jelenség az ön hangszertudása, ám a köteles udvariasság szabályairól még ez esetben sem feledkeztem volna meg, ha nem ér előzőleg egy súlyos csapás, melyet akkor még felfogni is alig tudtam. Ugyanis mielőtt önhez indultunk volna, szóváltás volt köztem és lányom, Cosima között, s e szóváltás során Cosima a szemembe vágta, hogy Isolde lánya már nem Bülow-tól fogant, hanem Wagnertől, és hogy mindenképpen elhagyja a férjét. Legbensőbb barátom és legkedvesebb gyermekem közös árulása rettenetesen fáj nekem – akkor még nem voltam annak tudatában, hogy nem az általam igen nagyra becsült Bülow, hanem az én muzsikám cserbenhagyását nem tudom megbocsátani Cosimának –, s ez akadályozott meg abban, hogy egy kisembernek – bocsásson meg a kifejezésért! – az adott körülmények között valóban rendkívüli teljesítményét méltányolni tudjam.

– Kisember! – mondta keserűen Séner. – Köszönöm, hogy őszinte hozzám. Kisember és jelentéktelen zeneszerző – ezt még tegye hozzá!

Liszt Ferenc engesztelő mozdulatot tett.

– Tudom, hogy ennek tudata mindig fájdalmas volt az ön számára, különösen attól fogva, hogy rádöbben a születésünk és származásunk körüli egyezésekre, de az ön emberi nagyságát éppen az bizonyítja,

hogy végül is mindezen sikerült túltennie magát.

Séner izgalomba jött, és most már teljesen gátlástalanul vágott Liszt szavába.

– Abbé úr, ha már szóba hozta, kérem, mondja meg nekem: az én sorsom valóban csak a csekélyebb tehetségem miatt alakult másként, mint az öné? S nem azért, mert én mindenekelőtt magyar voltam?

Liszt Ferenc meglepetten kapta fel a fejét.

– Magyar? Hát engem nem tekint magyarnak?

Séner érezte, hogy túl messzire merészkedett, de már nem tudta fékezni magát.

– Bocsásson meg az őszinteségemért – nem. Különösnek vélheti, hogy ezt éppen én mondom önnek, aki magam is csak asszimiláns vagyok, de én legalább asszimiláns vagyok, míg ön az sem. Ön minden nagylelkű cselekedete és a kultúránknak tett felbecsülhetetlen értékű szolgálatai ellenére is mindvégig idegen maradt ezen a földön, mert a sorsunkkal azonosulni sohasem tudott, és nem is akart. S ne higgye, hogy én ezért önt kárhoztatnám. Nagyon jól tudom – a magam keserves példájából is –, hogy az ön zsenije csak külhonban bontakozhatott ki igazán – de önnek ezért cserébe németté, franciává kellett válnia, még mielőtt magyarrá lett volna. Az ön magyarságvállalása egy nemes és nagy lélek leereszkedése volt ama nemzethez, melynek földjén, de nem a fajtájából született (hiszen még a nyelvét sem sajátította el soha), s amelyet önmaga előtt igyekezett még barbárabbnak feltüntetni, mint amilyen valójában, hogy a romlatlan őszerejében s ennek önbe átszármazott cseppjeiben hihessen. Az ön magyarsága nem volt más, mint romantikus pózok és patetikus gesztusok sorozata, melyeknek itt azért hódolt be mindenki, mert az önáltatásunkat szolgálta. Az önáltatásunkat, ahelyett, hogy a kívülről jött világosabban látó szemével a hibáinkra döbrentett volna rá bennünket. Igen, az ön művészete a magunk csalásának lett legfőbb érve, mert csak a felszín csillogását láttatta belőlünk, körülfonta hiúságunkat a rapszodiáival, melyekben a mi kis handabandázásaink heroikus színben tűnhettek fel s részeg tántorgásaink nyalka diadalmenetként. Ó, bárcsak azok lettünk volna, aminek ön bennünket a világnak felmutatott!

– De kedves barátom, ilyen szerelmes gyűlölettel csak tulajdon fajtájáról beszélhet az ember. S ugyanakkor asszimilánsnak vallja magát, s németsege emlékét a nevében is őrzi. Nem érez ön itt ellentmondást?

Liszt Ferenc láthatólag nem vette zokon Séner János számonkérő szavait, s ez Sénert további kitárulkozásra bátorította.

– Séner úr, én egyre jobban csodálom önt –

mondta Liszt Ferenc, akinek ajkain újra megjelent az a jóindulatú, bár kissé csúfondáros mosoly, amellyel a kabinba belépő Sénert fogadta. – Ám a kérdésére válaszolnom kell. Önből soha semmilyen körülmények között nem lett volna nagy zeneszerző – s ne higgye, hogy én ezt azért mondom ilyen kíméletlenül a szemébe, mert megsértett volna a szavaival –, sem zeneszerző, sem a közepszerűnél jobb előadóművész, de önnek emiatt nem kell bánkódnia, mert cserébe önnek megadatott az, ami nekem soha – az, hogy egy nemzet fia lehetett. Ön otthon érezhette magát e hazában, ahol én mindig csak díszvendég voltam (s vajon Párizsban, Weimarban, Rómában nem az voltam-e ugyancsak?), s ahol engem akár szerettek, akár támadtak, az mindig csak az idegennek szólt, míg önt az önt kiközösítő dalárdisták is a testvérüknek tekintették, s ezért is szidalmazhatták németnek, amitől velem kapcsolatban még a legádázabb ellenfeleim is óvakodtak. Mert az én lelkes honfitársaimnak – s ezt elég hamar észrevettem – nem a magyar Liszt Ferenc kellett, hanem a német és francia – sokat mesélhetnék arról, milyen fondorlatos módokon igyekeztek megakadályozni, hogy megtanuljam a nyelvüket, mintha attól tartottak volna, hogy akkor lelepleződnek előttem, s ezt megérezve magam is hogyan próbáltam eltitkolni, hogy minden szavukat értem, azt is, amit annak tudatában mondanak a jelenlétemben, hogy a vén bolond úgysem foghatja fel –, nekik az idegen hódolata és tömjénezése kellett, önigazolásnak kellett nekik, nem küzdőtársnak. Mit gondol, Séner úr, hogyan fogadtak volna, ha negyvennyolc októberében kivont díszkardommal nemzetőrnek jelentkezem Pest-Budán? Nem hajszoltak volna-e a halálba, mint szegény Petőfit, aki ment is boldogan, mert tudta, hogy Petrovics eredetének felhánytorgatása elől nincs más menekvése, csak ha megdöglik értük, ahelyett, hogy átmentve a jövőbe, használni tudna? Higgye el, Séner úr, ami keveset tehettem ezért a nemzetért, melyet teljes életemben mámorosan szerettem – s ezt ön sem vonhatja kétségbe –, csak azért tehettem meg és csak addig, amíg az elkápráztatandó idegent látták bennem, s nem a közülük valót. S én adtam, amit adhattam, boldogan, mert szomjaztam a szeretetüket. Ezért voltam hajlandó megfélelkezni a díszmagyarba fülledt mosdatlanságszagról, körülindázní a virtuozitásommal közepes nótaszerzőik csinálmányait, melyekről néha nagyon nehéz volt magammal elhitetnem, hogy egy romlatlan nép eredendő tisztasága nyer bennük kifejezést. S ön is tudja, mi történt akkor, amikor végre teljesen megkaptak, amikor elvállaltam Zeneakadémiájuk igazgatását, melynek költségvetését újra és újra vonakodtak megszavazni, hogyan fordultak el tőlem fokozatosan éppen azok, akik nagyságuk öntudatát az én bőkezűen mért dicséreteimből nyerték, mily lázas sietséggel kerestek maguknak új külhoni bálványokat, miután én már leszálltam közéjük. S

mindez akkor, amikor már megtaláltam muzsikájuk legmélyebb rétegét, amiből a cigánybandák hígításában is maradt annyi, hogy életem végére új magyar stílust teremtsék belőle. De nekik a német Liszt mellett legföljebb még a cigány Liszt kellett, a magyarral már nem tudtak mit kezdeni, mint ahogy saját, igazán vállalni nem tudott magyarságukkal sem.

Liszt Ferenc felállt, és gyors léptekkel a pianínóhoz sietett. A pianínó most olyan hangon szólalt meg, mint a legjobb bécsi vagy párizsi hangversenyzongorák, és a zene, ami áradt belőle, mélységesen felkavarta és zavarba hozta Séner Jánost. Sarkantyúpengés volt ez is, igen, mint a korábbi magyaros Liszt-kompozíciók, de most mintha egy csontváz lábán pengett volna a sarkantyú, csontok zörgése és rekedt hörgések keveredtek beléje. Séner a pákozdi csatatéren feküdt magatehetetlenül a hideg, szeptember végi éjszakában, s erőtlen hangon hívogatta a sebesültvivőket, de segélykérését elnyomta a távoli tábortüzeknél mulatozók zajongása. Combtövíg elzsibbadt lába egy lótetem alá szorult, s hiába próbálta kiszabadítani, csak sebesült válla sajdukt meg minden mozdulatától. S a távolból egyre szálltak feléje a szilaj énekek, sikolyok, kurjongatások, tánc közben összezsindülő kardok, sarkantyúpengések hangjai...
– Bocsásson meg! – rebegte Séner, amikor Liszt Ferenc befejezte a játékot. – Méltatlan vagyok a megtiszteltetésre, amelyben részesíteni kívánt. Kérem, bízzon meg mást a mise vezényletével.

– Hallgasson! – ripakodott rá az abbé. – Hát még mindig nem érti, hogy ön, csakis ön mutathatja be a *Szekszárdi mise*-t? A megbízást én különben sem vonhatom vissza, mert nem tőlem származik.

– Hát kitől? – kérdezte Séner, de az abbé nem válaszolt. Elfújta a mécsest, mert közben kivilágosodott, felvette az asztról a *Divina Commedia* vaskos kötetét, és felállt.

– Készüljön, Séner úr, hamarosan megérkezünk.
Ugyanebben a pillanatban megcsikordult a kulcs a zárban, és a kabin ajtaja kitárult.

– Kísérjen fel a fedélzetre! – mondta Liszt Ferenc. – Sajnos, most el kell válnunk, mert oda, ahová én megyek, ön nem jöhet velem. De ne feledje, éjfélkor találkozni fogunk.

Az abbé elsőnek indult el az ingatag pallón, Sénert félresodorta a többi utas, így nem tudta követni. Tanácstalanul álldogált a hajókorlátnak támaszkodva, görcsösen szorongatta a *Szekszárdi mise* partitúráját, és tekintetével Liszt Ferenc magas, meghajlott alakját kereste a partra szállók között. Díszes, ódivatú hintó kanyarodott a hajóállomás elé, és Séner meglepetten

[illegible]

 Séner János holttestét Baka Márton, az újvárosi templom sekrestyése találta meg augusztus 4-én reggel öt órakor, amikor kinyitotta a templomot. Séner az oltár és a padsorok közötti térségen hevert arcra borulva, mintha imádkozás közben érte volna a halál. Körülötte, a kövön szétszóródva kottalapok fehérlettek. Amikor a törvényszéki orvos megérkezett, és megfordította a tetemet, a jelenlevők meglepetten kiáltottak fel: a szerencsétlenül járt férfi arcán az átszellemült boldogság kifejezése rögződött meg – immár örökre. A boncolás megállapította, hogy Séner halálát szívszéllhűdés okozta, melynek bekövetkeztét heveny tüdőgyulladás is siettette, amely néhány napon belül önmagában is a beteg halálához vezetett volna.

Hogyan tántorgott el a magas láz gyötörte férfi lakásától a távoli templomig, s hogyan jutott be a bezárt kapun, sohasem tudták kideríteni. Mint ahogy azt sem, miért vitte magával utolsó útjára azokat az elrongyolt kottalapokat: divatjamúlt nótaköltők profán szerzeményeit, melyekkel súlyosan megsértette az istentiszteletek céljára szolgáló hely szentségét.

*

Megjegyzés: A novellában szereplő Palóczy Lipót szövegének nagyobb részét a valóban élt Palóczy Lipót Ezredéves Kiállítási Kalauzából, valamint korabeli újságcikkekből, ünnepi beszédekből állítottam össze. (B. I.)

A begépelő megjegyzései:

Néhány feltűnő eltérés az előző megjelenésekhez képest:

(Baka István [Beavatások](#) című kötetéből)

[← Előző oldal](#) [Következő oldal →](#)